

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องการศึกษาสภาพและปัญหาการดำเนินการนิเทศการสอนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 6 มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินการนิเทศการสอน และปัญหาการดำเนินการนิเทศการสอน ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 6 ประชากรที่ศึกษาเลือกโดยใช้วิธีสุ่มตัวอย่างได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 948 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียน ผู้ช่วยผู้บริหารโรงเรียนฝ่ายวิชาการ และหัวหน้าหมวดวิชาทุกคนในโรงเรียนเป็นผู้ให้ข้อมูล

สำหรับเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจำนวน 2 ฉบับ มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ และแบบปลายเปิด ซึ่งแต่ละฉบับแบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 การดำเนินการนิเทศการสอนในโรงเรียน ตอนที่ 3 ปัญหาการดำเนินการนิเทศการสอนในโรงเรียน

ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการส่งแบบสอบถามด้วยตนเองและทางไปรษณีย์ จากแบบสอบถามที่ส่งไป 948 ฉบับ ได้รับคืน 826 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 87.13 จากนั้นได้วิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่และหาค่าร้อยละ นำเสนอในรูปตารางประกอบคำบรรยาย

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล สรุปผลได้ดังนี้

ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

1. ผู้บริหารโรงเรียนและผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายวิชาการโรงเรียน ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุระหว่าง 41-50 ปี มีวุฒิการศึกษาปริญญาตรี ปัจจุบันดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียนและผู้ช่วยผู้อำนวยการโรงเรียน มีระยะเวลาที่ดำรงตำแหน่งต่ำกว่า 5 ปี นอกจากนั้นเคยเข้ารับการอบรมหรือสัมมนาเกี่ยวกับการนิเทศการศึกษาหรือการนิเทศการสอนในระยะเวลา 1-3 วัน โดยหน่วยศึกษานิเทศก์เป็นผู้จัดการอบรม

2. หัวหน้าหมวดวิชา ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงอายุระหว่าง 31-40 วุฒิมัธยมศึกษาปริญญาตรี มีประสบการณ์ในการสอน 15 ปีขึ้นไป ปฏิบัติการสอนมากกว่า 16 คาบ นอกจากนั้นเคยเข้ารับการอบรมหรือสัมมนาเกี่ยวกับการนิเทศการศึกษาหรือการนิเทศการสอน ในระยะเวลา 1-3 โดยหน่วยศึกษานิเทศเป็นผู้จัดการอบรม ความรู้ที่ได้รับการอบรมหรือสัมมนา ได้แก่ การผลิตสื่อการเรียนการสอนและวิธีสอน

ตอนที่ 2 การดำเนินการนิเทศการสอนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 6

1. การเตรียมการดำเนินการนิเทศการสอนในโรงเรียน

1.1 การวางแผนการนิเทศการสอน

การวางแผนการนิเทศการสอนในโรงเรียน ส่วนใหญ่มีการดำเนินการโดยจัดทำเป็นแผนปฏิบัติการของโรงเรียน และโรงเรียนส่วนใหญ่มีการสำรวจความต้องการจำเป็นทางด้านการนิเทศการสอน จากการอภิปรายกลุ่มหัวหน้าหมวดวิชา สำหรับบุคลากรที่มีส่วนร่วมในการวางแผนการนิเทศการสอน ได้แก่ หัวหน้าหมวดวิชา และโรงเรียนให้ครูผู้สอนมีส่วนร่วมในการวางแผนการนิเทศการสอน ในฐานะเป็นผู้สำรวจสภาพและปัญหาปัจจุบันของการเรียนการสอน

1.2 การเตรียมบุคลากรผู้มีส่วนร่วมในการนิเทศการสอน

บุคลากรผู้ทำหน้าที่นิเทศการสอนในโรงเรียนส่วนใหญ่ ได้แก่ ผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายวิชาการ ซึ่งคุณสมบัติของผู้ทำหน้าที่นิเทศการสอนจะพิจารณาจากความเป็นโดยตำแหน่ง (เช่น หัวหน้าหมวดวิชา ผู้ช่วยผู้บริหาร ผู้บริหาร) การมอบหมายหน้าที่และความรับผิดชอบให้แก่ผู้นิเทศการสอน ใช้การแต่งตั้งโดยมีคำสั่งเป็นลายลักษณ์อักษร ส่วนวิธีการให้ความรู้ด้านการนิเทศการสอนแก่บุคลากรผู้มีส่วนร่วมในการนิเทศการสอนดำเนินการโดย การจัดให้ศึกษาดูงาน สำหรับครูผู้สอนมีส่วนร่วมในการนิเทศการสอนในฐานะเป็นกรรมการดำเนินการนิเทศการสอน นอกจากนี้วิธีการให้ความรู้เรื่องการนิเทศการสอนแก่ครูผู้สอน ส่วนใหญ่ดำเนินการโดยการประชุมชี้แจงและได้จัดให้มีการพัฒนาความรู้ความสามารถแก่บุคลากรผู้มีส่วนร่วมในการนิเทศการสอน โดยการศึกษาดูงานการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนอื่น

1.3 การเตรียมงบประมาณสำหรับการนิเทศการสอน

งบประมาณที่ใช้ในการนิเทศการสอน โรงเรียนส่วนใหญ่ใช้เงินบำรุงการศึกษาของโรงเรียน ครูผู้สอนมีส่วนร่วมในการเสนอของบประมาณโดยเป็นผู้เสนอโครงการให้ผู้บริหารพิจารณาจัดสรรงบประมาณ

1.4 การเตรียมวัสดุ อุปกรณ์ สำหรับการนิเทศการสอน

โรงเรียนส่วนใหญ่มีวิธีการจัดเตรียมเครื่องมือในการนิเทศการสอนด้วยการสร้างเครื่องมือใช้เองและเครื่องมือสำหรับการนิเทศการสอนในโรงเรียน ได้แก่ แบบบันทึกการนิเทศ โรงเรียนส่วนใหญ่ให้ครูผู้สอนมีส่วนร่วมในการเตรียมเครื่องมือในการนิเทศการสอนโดยให้ครูมีส่วนร่วมในฐานะเป็นผู้เลือกเครื่องมือที่ใช้ในการนิเทศ

1.5 การเตรียมการประเมินผลการนิเทศการสอน

โรงเรียนส่วนใหญ่มีการเตรียมการประเมินผลการนิเทศการสอนโดยผู้ช่วยผู้บริหารเป็นผู้ทำหน้าที่ประเมินผลการนิเทศการสอน ซึ่งจะจัดการประเมินผลเมื่อสิ้นภาคเรียนแต่ละภาค ส่วนเครื่องมือการประเมินผลการนิเทศการสอน ได้แก่ แบบบันทึก และครูผู้สอนมีส่วนร่วมในการเตรียมการประเมินผลในฐานะเป็นผู้ให้ข้อมูลสภาพปัจจุบันปัญหา

2. การปฏิบัติการนิเทศการสอนในห้องเรียนและนอกห้องเรียน

2.1 เทคนิคการนิเทศการสอนในห้องเรียน

โรงเรียนส่วนใหญ่กำหนดเทคนิควิธีการนิเทศการสอน ด้วยการพิจารณาจากสภาพปัจจุบันปัญหาการเรียนการสอน และมีการใช้เทคนิคการนิเทศการสอนในห้องเรียน ซึ่งส่วนใหญ่ใช้เทคนิคการสังเกตการสอน โดยมีครูผู้สอนร่วมเป็นผู้สังเกตในหมวดวิชา

(1) การปฏิบัติการนิเทศการสอนโดยการสังเกตการสอน โรงเรียนส่วนใหญ่จัดให้มีการนิเทศการสอนโดยการสังเกตการสอนและให้ครูผู้สอนมีส่วนร่วมดำเนินการในขั้นตอนสังเกตการสอน ซึ่งการสังเกตการสอนส่วนใหญ่จะสังเกตการสอนในเรื่อง บรรยากาศในห้องเรียน ส่วนการให้ข้อมูลย้อนกลับในการสังเกตการสอนของผู้นิเทศจะกระทำโดยวิธีการพูดคุยกับครูหลังการสังเกตการสอน

(2) การปฏิบัติการนิเทศการสอนโดยการทดลองในห้องเรียน โรงเรียนส่วนใหญ่ไม่ได้จัดการนิเทศการสอนโดยการทดลองในห้องเรียน ส่วนโรงเรียนที่มีการจัดจะให้ครูผู้สอนมีส่วนร่วมดำเนินการโดยการทดลองปฏิบัติ และเรื่องที่ใช้ในการทดลองคือ เรื่องการใช้วัสดุอุปกรณ์การสอน

(3) การปฏิบัติการนิเทศการสอนโดยการเยี่ยมชั้นเรียนโรงเรียนส่วนใหญ่ ไม่มีการจัดนิเทศการสอนโดยการเยี่ยมชั้นเรียน ส่วนโรงเรียนที่มีการจัดผู้มีหน้าที่เยี่ยมชั้นเรียนคือ ผู้บริหารโรงเรียน

(4) การปฏิบัติการนิเทศการสอนโดยการสาธิตการสอน โรงเรียนส่วนใหญ่ไม่ได้จัดการนิเทศการสอนโดยการสาธิตการสอนในห้องเรียน ส่วนโรงเรียนที่มีการจัดให้มีการสาธิต

การสอนโดยผู้สาธิตคือจากวิดีโอเทป และให้คณะครูผู้ดูการสาธิตร่วมกันวิเคราะห์การสาธิตการสอน และเสนอแนะการนำไปปรับปรุง หลังการสาธิตการสอนแล้ว

2.2 เทคนิคการนิเทศการสอนนอกห้องเรียน

โรงเรียนส่วนใหญ่มีการใช้เทคนิควิธีการนิเทศการสอนนอกห้องเรียนและเทคนิคที่ใช้ส่วนใหญ่ ได้แก่ การปรึกษาหารือ

(1) การปฏิบัติการณ์เทศการสอนโดยการปรึกษาหารือ โรงเรียนส่วนใหญ่จัดการนิเทศการสอนโดยการปรึกษาหารือโดยจัดในลักษณะให้คำปรึกษาเป็นรายบุคคล และเนื้อหาสาระที่นำมาปรึกษาหารือ คือ ปัญหาการเรียนการสอน

(2) การปฏิบัติการณ์เทศการสอนโดยการประชุมอภิปราย โรงเรียนส่วนใหญ่จัดให้มีการนิเทศการสอนโดยการประชุมอภิปราย ในลักษณะ การประชุมประจำเดือนทุกเดือน และเนื้อหาที่นำมาประชุมอภิปรายคือ การจัดตารางสอน

(3) การปฏิบัติการณ์เทศการสอนโดยการประชุมเชิงปฏิบัติการโรงเรียนส่วนใหญ่ จัดให้มีการนิเทศการสอนโดยการประชุมเชิงปฏิบัติการในลักษณะให้โรงเรียนดำเนินการจัดเอง ส่วนเนื้อเรื่องที่นำมาประชุมเชิงปฏิบัติการ คือ การจัดทำแผนการสอนโครงการสอน

(4) การปฏิบัติการณ์เทศการสอนโดยการศึกษานอกสถานที่โรงเรียนส่วนใหญ่จัดให้มีการนิเทศการสอนโดยการศึกษานอกสถานที่ ให้ครูผู้สอนเข้าร่วมศึกษานอกสถานที่ในฐานะเป็นผู้ได้รับการคัดเลือกให้ไปศึกษานอกสถานที่ และเนื้อหาสาระที่ไปศึกษา คือเรื่องการจัดการเรียนการสอน

(5) การปฏิบัติการณ์เทศการสอนโดยการจัดมุมหนังสือหรือห้องสมุดเฉพาะวิชา โรงเรียนส่วนใหญ่จัดให้มีมุมหนังสือหรือห้องสมุดเฉพาะวิชาโดยจัดไว้ในห้องพักครู หรือห้องประจำหมวดวิชา

(6) การปฏิบัติการณ์เทศการสอนโดยการจัดป้ายนิเทศและนิทรรศการโรงเรียนส่วนใหญ่มีการจัดป้ายนิเทศและนิทรรศการ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการแสดงผลงานในโอกาสต่าง ๆ เพื่อเป็นการกระตุ้นให้เกิดกำลังใจในการปฏิบัติงาน

2.3 การส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินการนิเทศการสอน

โรงเรียนส่วนใหญ่มีการส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินการนิเทศการสอน ด้วยวิธีจัดอบรมและเชิญวิทยากรมาให้ความรู้เรื่องนิเทศการสอน และให้การสนับสนุนด้านวัสดุ อุปกรณ์ สื่อการเรียนและแหล่งวิชาการโดยวิธีการครูผู้สอนจัดหาเอง

3. การติดตามการดำเนินการนิเทศการสอนในโรงเรียน

โรงเรียนส่วนใหญ่ติดตามการดำเนินการนิเทศการสอนในโรงเรียนด้วยวิธีการประชุมปรึกษาหารือ เมื่อสิ้นสุดโครงการหรือแผนปฏิบัติการ นอกจากนี้มีวิธีการที่แจ้งข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการดำเนินการนิเทศการสอนแก่คณะครูโดยการจัดประชุมคณะครูทั้งโรงเรียนเพื่อชี้แจง และจัดให้ครูผู้สอนมีส่วนร่วมในการติดตามผลการดำเนินการนิเทศการสอนในฐานะ เป็นผู้ติดตามความก้าวหน้าของผู้ร่วมงาน

4. การประเมินผลการดำเนินการนิเทศการสอนในโรงเรียน

4.1 การประเมินผลการเตรียมการนิเทศการสอนในโรงเรียน

โรงเรียนส่วนใหญ่ มีจุดประสงค์การประเมินผลการนิเทศการสอนเพื่อรวบรวมข้อมูลไว้สำหรับวางแผนการดำเนินการในครั้งต่อไป และมีการประเมินผลการเตรียมการนิเทศเมื่อสิ้นสุดโครงการหรือแผนปฏิบัติการ โดยมีเนื้อหาสาระในการเตรียมการประเมินผลการเตรียมการนิเทศการสอน คือ เรื่องบุคลากรผู้มีส่วนร่วมในการนิเทศการสอน สำหรับวิธีการประเมินผลการเตรียมการดำเนินการนิเทศการสอน คือ การประชุมปรึกษาหารือ

4.2 การประเมินผลการปฏิบัติการนิเทศการสอนในโรงเรียน

โรงเรียนส่วนใหญ่ ทราบผลสำเร็จการปฏิบัติการนิเทศการสอนโดยวิธีการสังเกตการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมกรรมการสอนของครูหลังจากได้รับการนิเทศการสอนซึ่งช่วงเวลาที่มีการประเมินผลการปฏิบัติการนิเทศการสอนคือ เมื่อสิ้นสุดโครงการหรือแผนปฏิบัติการ ส่วนข้อมูลที่ได้จากผลสรุปการประเมินนำไปใช้วางแผนพัฒนาการเรียนการสอน นอกจากนี้มีการจัดให้ครูมีส่วนร่วมในการประเมินผลการนิเทศการสอนโดยจัดให้ครูมีส่วนร่วมในการประเมินผลการปฏิบัติการนิเทศการสอน เมื่อสิ้นสุดแผนหรือโครงการการนิเทศการสอนในเนื้อหาสาระด้านการจัดกระบวนการเรียนการสอน สำหรับกิจกรรมการปรับปรุงการนิเทศการสอนจัดให้ครูผู้สอนมีส่วนร่วมในลักษณะร่วมประชุมอภิปรายให้ข้อเสนอแนะการปรับปรุง ส่วนในการจัดเก็บข้อมูลสรุปการประเมินผลครูผู้สอนมีส่วนร่วมในการเป็นผู้ให้ข้อมูลแก่ผู้นิเทศและผู้บริหาร

ตอนที่ 3 ปัญหาการดำเนินการนิเทศการสอนในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 6

1. ปัญหาการเตรียมการดำเนินการนิเทศการสอนในโรงเรียน

1.1 ปัญหาการวางแผนการนิเทศการสอน

โรงเรียนส่วนใหญ่มีปัญหาในการวางแผนการนิเทศการสอน ได้แก่ บุคลากรไม่มีความรู้ ความเข้าใจระบบการนิเทศอย่างแท้จริง และขาดการสำรวจความต้องการของบุคลากรในโรงเรียน

1.2 ปัญหาการเตรียมบุคลากรผู้มีส่วนร่วมในการนิเทศการสอน

โรงเรียนส่วนใหญ่มีปัญหาการเตรียมบุคลากรผู้มีส่วนร่วมในการนิเทศการสอน ได้แก่ ขาดบุคลากรผู้มีความรู้ความสามารถในการเป็นวิทยากร และขาดงบประมาณในการพัฒนาบุคลากร รวมทั้งบุคลากรไม่สนใจการนิเทศการสอน ส่วนปัญหาเกี่ยวกับผู้ทำหน้าที่นิเทศการสอนคือ ผู้นิเทศไม่มีเวลาพอที่จะนิเทศการสอน และครูในโรงเรียนไม่เห็นความสำคัญ และไม่ให้ความร่วมมือในการพัฒนาการเรียนการสอน

1.3 ปัญหางบประมาณในการดำเนินการนิเทศการสอน

โรงเรียนส่วนใหญ่ มีปัญหาเกี่ยวกับงบประมาณในการดำเนินการนิเทศการสอน ได้แก่ ได้รับงบประมาณไม่เพียงพอ และโรงเรียนไม่ได้รับงบประมาณเพื่อการนิเทศ

1.4 ปัญหาการเตรียมเครื่องมือในการนิเทศการสอน

โรงเรียนส่วนใหญ่มีปัญหาการเตรียมเครื่องมือในการนิเทศการสอน ได้แก่ บุคลากรในโรงเรียนขาดความรู้ ความสามารถในการสร้างเครื่องมือนิเทศการสอน และยังไม่มียุติเครื่องมือนิเทศการสอนที่ได้มาตรฐาน

1.5 ปัญหาการเตรียมการประเมินผลการนิเทศการสอน

โรงเรียนส่วนใหญ่มีปัญหาการเตรียมการประเมินผลการนิเทศการสอน ได้แก่ บุคลากรขาดความรู้ ความเข้าใจในการเตรียมการประเมิน และขาดการจัดทำคู่มือสำหรับการประเมินผลการนิเทศการสอน

2. ปัญหาการปฏิบัติการนิเทศการสอนในโรงเรียน

2.1 ปัญหาการปฏิบัติการนิเทศการสอน

โรงเรียนส่วนใหญ่มีปัญหาการปฏิบัติการนิเทศการสอน ได้แก่ ขาดการนิเทศและติดตามการนิเทศอย่างต่อเนื่องและขาดกระบวนการทำงานร่วมกันระหว่างผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศ

2.2 ปัญหาการใช้เทคนิควิธีการนิเทศการสอน

โรงเรียนส่วนใหญ่ มีปัญหาการใช้เทคนิควิธีการนิเทศการสอน ได้แก่ ขาดสื่อและเครื่องมือนิเทศที่จะใช้ประกอบการนิเทศ ผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศขาดทักษะการให้ข้อมูลป้อนกลับ

สำหรับปัญหาเกี่ยวกับเทคนิควิธีการนิเทศการสอนในห้องเรียน โรงเรียนส่วนใหญ่มีปัญหา ได้แก่ ผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศขาดความรู้ ความเข้าใจในการนิเทศการสอนอย่างถูกต้อง และขาดความต่อเนื่องในการดำเนินการนิเทศการสอน

ส่วนปัญหาเกี่ยวกับเทคนิควิธีการนิเทศการสอนนอกห้องเรียน โรงเรียนส่วนใหญ่มีปัญหา ได้แก่ ขาดความต่อเนื่องในการดำเนินการนิเทศการสอน ผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศขาดความรู้ ความเข้าใจในการนิเทศการสอนอย่างถูกต้อง

2.3 ปัญหาการส่งเสริมและสนับสนุนการนิเทศการสอน

โรงเรียนส่วนใหญ่มีปัญหาการส่งเสริมและสนับสนุนการนิเทศการสอน ได้แก่ ขาดการประชุมปรึกษาหารืออย่างต่อเนื่องในการนิเทศการสอน และขาดการสร้าง ความเข้าใจอันดีในการนิเทศการสอน

3. ปัญหาการติดตามการดำเนินการนิเทศการสอนในโรงเรียน

โรงเรียนส่วนใหญ่มีปัญหาการติดตามการดำเนินการนิเทศการสอน ได้แก่ ผู้นิเทศมีเวลาสำหรับการติดตามน้อย และขาดการประสานงานระหว่างผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศในการติดตามการดำเนินการนิเทศการสอน

4. ปัญหาการประเมินผลการดำเนินการนิเทศการสอนในโรงเรียน

โรงเรียนส่วนใหญ่มีปัญหาการประเมินผลการดำเนินการนิเทศการสอน ได้แก่ ขาดเครื่องมือในการประเมินที่เชื่อถือได้ และขาดการประเมินและรายงานผลที่ต่อเนื่อง นอกจากนี้โรงเรียนส่วนใหญ่ยังมีปัญหาการใช้เครื่องมือ ได้แก่ ผู้มีส่วนร่วมไม่มีความรู้ ความเข้าใจในการใช้เครื่องมือ และผู้มีส่วนร่วมขาดความรู้ ทักษะ และเทคนิคการประเมินผล ส่วนปัญหาการปรับปรุงการนิเทศการสอน โรงเรียนส่วนใหญ่มีปัญหาคือ ครูไม่เห็นความสำคัญและประโยชน์ของข้อมูลป้อนกลับที่ได้รับ และครูไม่นำข้อมูลป้อนกลับไปใช้ในการปรับปรุงการสอนของตนเอง

อภิปรายผล

ผลการวิจัยเกี่ยวกับสภาพและปัญหาการดำเนินการนิเทศการสอนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัด กรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 6 มีข้อควรอภิปรายและเสนอแนะ ดังนี้

1. การเตรียมการดำเนินการนิเทศการสอนและปัญหา

1.1 ด้านการวางแผนการนิเทศการสอน

จากผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่วางแผนการนิเทศการสอนในลักษณะ จัดทำ เป็นแผนปฏิบัติการของโรงเรียน ทั้งนี้เพราะการปฏิบัติงานทุกอย่างถ้าจะให้ประสบผลสำเร็จ จะต้อง มีแผน ดำเนินงานที่วางไว้อย่างชัดเจน มีความเป็นไปได้ในความพร้อม ทรัพยากรและการยอมรับของผู้ปฏิบัติงาน ซึ่ง กล่าวได้ว่า การวางแผนมีความจำเป็นอย่างยิ่ง สำหรับการปฏิบัติงานนิเทศการศึกษา เพราะการนิเทศการศึกษา จำเป็นต้องกระทำกับส่วนร่วม มีคนหลายฝ่ายที่จะต้องประสานกัน มิฉะนั้นแล้วงานจะไม่มีขั้นตอน มักจะ ประสบความล้มเหลว ต่างคนต่างทำ ขาดเป้าหมายร่วมกัน ซึ่งตรงกับ วไลรัตน์ บุญสวัสดิ์ (2530) กล่าวว่า การวางแผนการนิเทศการศึกษาในสถานศึกษามีการวางแผนปฏิบัติงาน (Working plan) เพื่อหาข้อ กำหนดว่าจะทำอะไร มีขอบเขตอย่างไร เพื่อจะได้ดำเนินการให้ตรงเป้าหมายที่กำหนดไว้ การแบ่งหน้าที่ความ รับผิดชอบและวางแผนการแก้ปัญหาต่าง ๆ นอกจากนี้ กรมสามัญได้กำหนดนโยบายให้โรงเรียนทำแผน ปฏิบัติการไว้เป็นแนวทางดำเนินการของโรงเรียนทุกปี โดยยึดกรอบแผนงานหลัก คือ แผนงานหลักการบริหารและจัดการศึกษา แผนงานหลักคุณภาพการศึกษา และแผนงานหลักสนับสนุนและส่งเสริม ภายใต้แผน งานทั้ง 3 นี้ กำหนดให้มีแผนงานที่สำคัญแบ่งออกเป็นโครงการ งานและกิจกรรม (กอง แผนงาน กรมสามัญ ศึกษา, 2530) แต่ก่อนที่จะวางโครงการจะต้องมีแผนงานเสียก่อน ซึ่งสอดคล้อง กับ อุทัย บุญประเสริฐ (2532) กล่าวว่า การจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีเป็นการนำเอาเค้าโครงการปฏิบัติงานจากแผนพัฒนาระยะ 5 ปี ลงสู่ระดับการปฏิบัติจริงในหน่วยงานต่าง ๆ และการจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปี จึงเป็นส่วนจำ เป็นอย่างยิ่งสำหรับการดำเนินงานประจำปี นอกจากนี้

โรงเรียนส่วนใหญ่มีการสำรวจความต้องการจำเป็นด้านการนิเทศการสอนโดยการอภิปรายกลุ่ม หัวหน้าหมวด ซึ่งตามหลักการก่อนที่จะมีการวางแผนการนิเทศการสอน จะต้องมีการสำรวจสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการจำเป็น ให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องตามสภาพปัญหาความต้องการแท้จริง เพื่อนำไป ประกอบการตัดสินใจวางแผน และกำหนดทางเลือกในการดำเนินการนิเทศการสอน ซึ่งสอดคล้องกับวไลรัตน์ บุญสวัสดิ์ (2530) กล่าวว่า การประชุมสัมมนา มีจุดมุ่งหมายอยู่ที่การแก้ปัญหาที่สมาชิกมีความสนใจร่วมกัน ทุกคนได้มีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา ได้มีการแสดงความคิดเห็น อันเป็นประโยชน์แก่การแก้ปัญหา และ ตรง กับ วิจิตร (ธีระกุล) วรตบงกูร, กาญจนา ศรีภาพสินธุ์ และ สุพิชญา ธีระกุล (2520) กล่าวว่า การจัดการ นิเทศการศึกษาจะต้องทราบความต้องการของครู ศึกษาปัญหาต่าง ๆ ของครู และทำความเข้าใจกับปัญหา

นั้น ๆ รับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่าง ๆ ของครู แล้วนำมาพิจารณาร่วมกันหาทางแก้ไข แล้ววางแผนนิเทศการศึกษา เพื่อสนองความต้องการนั้น ๆ

สำหรับบุคลากรที่มีส่วนร่วมในการวางแผนการนิเทศการสอน ผลวิจัยพบว่า ได้แก่ หัวหน้าหมวด ผู้วิจัยมีความเห็นว่า จะเกิดผลดีในการวางแผนนิเทศการสอน เนื่องจาก สันต์ ธรรมบำรุง (2526) กล่าวว่า หัวหน้าหมวดมีความรับผิดชอบในด้านการบริหารงานในหมวด และด้านการสอนโดยตรง เป็นตัวแทนของครูจากแต่ละหมวดวิชา ดังที่ อาคม จันทสุนทร (2526) กล่าวว่า หัวหน้าหมวดเป็นผู้บริหารระดับแรกของครู หัวหน้าหมวดจึงเป็นสื่อกลางสำคัญประการแรกในการถ่ายทอดนโยบาย ไปยังหมวดวิชา มีความใกล้ชิดกับครูมากกว่าผู้บริหารโรงเรียน การประสานงาน ติดตามการเรียนการสอน กระทำได้สะดวกและทั่วถึง ตามที่ หน่วยศึกษานิเทศก์กรมสามัญ (2529) ได้กล่าวถึงหน้าที่ของหัวหน้าหมวดวิชาข้อหนึ่งว่า นิเทศ ติดตามผล การปฏิบัติของครูในหมวดวิชา ฉะนั้นหัวหน้าหมวดจึงเป็นผู้ที่ทราบถึงสภาพความต้องการและปัญหาต่าง ๆ ภายในหมวดวิชาของตนดีที่สุด และสามารถนำไปเป็นแนวทางในการวางแผนการนิเทศการสอนต่อไป

นอกจากนี้ผลการวิจัยยังพบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ได้ให้ครูผู้สอนมีส่วนร่วมในการวางแผนการนิเทศการสอน โดยมีส่วนร่วมในฐานะเป็นผู้สำรวจสภาพและปัญหาปัจจุบันของการเรียนการสอน ซึ่งนับว่าเป็นการเตรียมการนิเทศการสอนก่อนการวางแผนที่จะได้ข้อมูลวางแผนอย่างมีระบบถูกต้อง ตามหลักการมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ อุทัย บุญประเสริฐ กล่าวว่า การรวบรวมปัญหาต่าง ๆ ของ โรงเรียนในแต่ละที่เป็นปัจจุบัน ซึ่งมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อการกำหนดแนวทางดำเนินงาน และ กำหนดแผนในอนาคต นอกจากนี้ควรให้ครูผู้สอนมีส่วนร่วมในขั้นตอนของการวางแผน ซึ่งจะทำให้การนิเทศการสอนเป็นไปตามวัตถุประสงค์ ดังที่ สนานจิตร์ สุคนธ์ทรัพย์ (2524) กล่าวว่า การให้บุคคลในหน่วยงานมีส่วนร่วมในขั้นตอนต่าง ๆ ของกระบวนการวางแผนนั้น นอกจากจะทำให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของในแผนที่ดำเนินการแล้ว ยังทำให้คนไม่กลัวการเปลี่ยนแปลง เนื่องจากตน ค่อย ๆ เรียนรู้ตัวการเปลี่ยนแปลงไปพร้อมกับคนอื่น ดังนั้นผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศจะต้องร่วมมือร่วมใจกันจัดทำแผนปฏิบัติงานสำหรับดำเนินการทุกปี และผู้วิจัยเห็นว่า การเตรียมการนิเทศการสอนควรจัดให้มีการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาความต้องการของโรงเรียนล่วงหน้าก่อนเปิดภาคเรียน เพื่อให้การปฏิบัติงานนิเทศการสอนในโรงเรียนเป็นไปตามกระบวนการต่อเนื่องตลอดปีการศึกษา

ปัญหาการวางแผนการนิเทศการสอน

เกี่ยวกับปัญหาในการวางแผนการนิเทศการสอน ผลการวิจัยพบว่า ส่วนใหญ่มีปัญหาบุคลากรไม่มีความรู้ความเข้าใจระบบการนิเทศอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้อาจสืบเนื่องมาจาก บุคลากรที่มีส่วนร่วมในการวางแผน ที่เคยเข้ารับการอบรมหรือสัมมนาเกี่ยวกับการนิเทศการศึกษา หรือนิเทศการสอนนั้น จะได้รับความรู้

เรื่องการผลิตสื่อการเรียนการสอนเป็นส่วนใหญ่ และได้รับความรู้เรื่องกรณีศึกษาและการติดตามงานในเทศมี เป็นส่วนน้อย จึงมีผลทำให้การวางแผนกรณีศึกษาเป็นไปอย่างไม่มีประสิทธิภาพ

1.2 การเตรียมบุคลากรผู้มีส่วนร่วมในการนิเทศการสอน

ด้านการเตรียมบุคลากรในการนิเทศการสอน ผลการวิจัยพบว่า ส่วนใหญ่บุคลากรผู้ ทำหน้าที่นิเทศการสอน ได้แก่ ผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายวิชาการ ทั้งนี้เพราะภารกิจสำคัญของผู้ช่วยผู้บริหารฝ่าย วิชาการจะรับผิดชอบโดยตรงในเรื่องจัดการเรียนการสอนภายในโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพ และผลการวิจัย ยังพบอีกว่า คุณสมบัติของผู้ทำหน้าที่นิเทศการสอนส่วนใหญ่พิจารณาจากการเป็นโดยตำแหน่ง ซึ่งหมายความว่าใครเป็นผู้ช่วยผู้บริหารวิชาการก็จะต้องเป็นผู้นิเทศลักษณะเช่นนี้ผู้วิจัยเห็นว่าไม่ถูกต้อง เพราะการ เป็นผู้นิเทศจะอาศัยความรู้และการเป็นผู้นำตามตำแหน่ง เพียงอย่างเดียวไม่พอ ยังต้องมีทักษะต่าง ๆ ด้วย ดังที่ คิมบอลล์ ไวลล์ (Wiles, 1967) ได้เสนอทักษะที่สำคัญซึ่งผู้นิเทศควรมี ได้แก่ ทักษะการเป็นผู้นำ ทักษะ ในด้านมนุษยสัมพันธ์ ทักษะในเรื่องขบวนการกลุ่ม ทักษะในเรื่องการบริหารงานบุคคล และทักษะในเรื่องการ ประเมินผล ดังนั้นผู้วิจัยมีความเห็นว่า ควรมีการคัดเลือกหรือสรรหาโดยอาจจะแต่งตั้งกรรมการสรรหาผู้ นิเทศตามคุณสมบัติดังกล่าว จะเหมาะสมกว่า

วิธีการกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบแก่ผู้นิเทศการสอน ผลการวิจัยพบว่า ส่วนใหญ่ ใช้วิธีการแต่งตั้งโดยมีคำสั่งเป็นลายลักษณ์อักษร ซึ่งเป็นวิธีการปฏิบัติที่ถูกต้อง ดังที่ อุทัย บุญประเสริฐ (2525) กล่าวว่า การแต่งตั้งโดยมีคำสั่งเป็นลายลักษณ์อักษร เป็นการส่งเสริมสนับสนุนเพื่อให้ครูปฏิบัติงานได้ อย่างถูกต้อง และมีประสิทธิภาพ มีความรู้สึกเป็นสุข และมีหลักประกันในการทำงานในโรงเรียน จะทำให้การ ปฏิบัติงานของผู้ทำหน้าที่ทำได้ดียิ่งขึ้น

วิธีการให้ความรู้และพัฒนาความรู้ความสามารถแก่บุคลากรผู้มีส่วนร่วมในการนิเทศ การสอน ผลการวิจัยพบว่า ส่วนใหญ่ดำเนินการโดยการจัดให้ศึกษาดูงานของโรงเรียนอื่น เป็นการเปิดโอกาส ให้บุคลากรได้รับประสบการณ์ตรง ได้ค้นคว้า และเพิ่มพูนความรู้จากการได้เห็นและสัมผัสกับสถานการณ์ จริง ซึ่งจะทำให้บุคลากรเข้าใจในบทบาทและหน้าที่ของตนเองมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับการจัดกิจกรรมการ นิเทศของ Ben M. Harris (Ben M. Harris, 1963) ที่กล่าวไว้ว่า การ ทัศนศึกษาเป็นการนำคณะครูไป เยี่ยมชมสถานที่ต่าง ๆ นอกชุมชน หรืออาจจะสถานศึกษาหรือแหล่งวิทยาการ ตลอดจนสถานประกอบการ ต่าง ๆ การไปทัศนศึกษาเป็นการเพิ่มประสบการณ์ตรงให้กับครูมากที่สุด เพราะเป็นการเรียนรู้จากสภาพ จริง

โรงเรียนส่วนใหญ่ให้ครูผู้สอนมีส่วนร่วมในการนิเทศการสอน โดยเป็นกรรมการ ดำเนินการนิเทศการสอน ซึ่งให้เห็นว่าโรงเรียนมีการแต่งตั้งคณะกรรมการการนิเทศภายในโรงเรียนขึ้น และ แสดงว่าโรงเรียนยึดหลักการการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานของครู ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งที่จะมีอิทธิพลต่อ

ความร่วมมือร่วมใจในการปฏิบัติงานและประสิทธิภาพของงาน ซึ่งตรงกับหลักการนิเทศการศึกษาของ ไวลส์ (Wiles, 1967) ที่เสนอไว้ดังนี้

1. ให้ความสำคัญกับครูทุกคน และทำให้เห็นว่าต้องการความช่วยเหลือจากเขา
2. แผนงานหรือความเจริญก้าวหน้าเป็นผลจากการทำงานเป็นทีม
3. เปิดโอกาสให้สมาชิกได้แสดงความคิดเห็นและส่งเสริมให้มีความคิดริเริ่ม

ปัญหาการเตรียมบุคลากรผู้มีส่วนร่วมในการนิเทศการสอน

ปัญหาที่พบส่วนใหญ่ในโรงเรียนเป็นปัญหาในเรื่อง การเตรียมบุคลากรผู้มีส่วนร่วมในการนิเทศการสอน คือ ขาดบุคลากรผู้มีความรู้ความสามารถในการเป็นวิทยากร ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของผู้วิจัย พบว่า บุคลากรผู้ทำหน้าที่นิเทศการสอน คือ ผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายวิชาการ ซึ่งเคยรับการอบรมหรือสัมมนาเกี่ยวกับการนิเทศการศึกษา หรือการนิเทศการสอน โดยใช้เวลา 3 วัน ผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายวิชาการ อาจจะมีทักษะในการถ่ายทอดและความรู้ในเนื้อหาสาระไม่ดีเท่าผู้ทำหน้าที่วิทยากรโดยตรง ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความเห็นว่าควรขอความร่วมมือไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อขอความร่วมมือในการเชิญวิทยากรผู้มีความรู้ความเข้าใจด้านการนิเทศการสอนมาเป็นวิทยากร

ส่วนปัญหาเกี่ยวกับผู้ทำหน้าที่นิเทศการสอน ผลการวิจัยพบว่า ผู้นิเทศไม่มีเวลาเพียงพอที่จะนิเทศการสอน ดังนั้นอาจเป็นเพราะว่า ผู้นิเทศการสอนเป็นผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายวิชาการ ซึ่งมีภารกิจต้องรับผิดชอบ การนิเทศการสอนจะต้องดำเนินการในลักษณะที่เป็นกระบวนการ มีระเบียบแบบแผน และดำเนินการอย่างต่อเนื่อง จึงจะประสบผลสำเร็จ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ นิวัตร นาคะเวช (2528) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการนิเทศการศึกษาว่า เป็นกระบวนการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศ เป็นเรื่องเกี่ยวกับการจัดการแสวงหาความรู้ การช่วยเหลือแนะนำ การแก้ไขปัญหา การรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลซึ่งปฏิสัมพันธ์อันนี้มีลักษณะเป็นทั้งศาสตร์ และศิลป์ เป็นเรื่องความละเอียดอ่อน และเวลา จึงต้องมีการวางแผนโดยกำหนดจุดมุ่งหมายในการนิเทศอย่างชัดเจน มีวิธีการดำเนินการนิเทศการสอนเป็นกระบวนการมีแบบแผนที่ลำดับขั้นตอนไว้อย่างต่อเนื่องสัมพันธ์กันอย่างมีระบบ เพื่อให้บุคลากรทุกฝ่ายได้เข้าใจร่วมกัน

1.3 การเตรียมงบประมาณสำหรับการนิเทศการสอน

ด้านการเตรียมงบประมาณ ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ได้รับงบประมาณที่ใช้ในการนิเทศการสอน จากเงินบำรุงการศึกษา ที่เป็นไปตามระเบียบการเก็บเงินบำรุงการศึกษา ซึ่งเป็นเงินนอกงบประมาณ (ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการเก็บเงินบำรุงการศึกษา, 2523) การใช้เงินบำรุงการศึกษา มีระเบียบกำหนด ส่วนครูผู้สอนมีส่วนร่วมในการเสนอของบประมาณโดยเป็นผู้เสนอโครงการ ให้ผู้

บริหารพิจารณาจัดสรรงบประมาณ ทั้งนี้เพราะการเบิกจ่ายเงินบำรุงการศึกษาเป็นอำนาจของผู้บริหาร ซึ่งสอดคล้องกับ กติมา ปริติติลก (2532) ได้เสนอแนะหลักเกี่ยวกับการบริหารเงินข้อหนึ่งว่า ควรมีการสนับสนุนให้ผู้ปกครองนักเรียน นักเรียน ครู และผู้เกี่ยวข้อง ได้มีโอกาสร่วมในการกำหนดแผนงานการศึกษาส่วนหนึ่ง เพื่อให้การใช้เงินเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

ปัญหางบประมาณในการดำเนินการนิเทศการสอน

เกี่ยวกับปัญหางบประมาณในการนิเทศการสอน ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ได้รับงบประมาณไม่เพียงพอ ทั้งนี้เนื่องจากโรงเรียนต่าง ๆ มีงานที่ต้องใช้งบประมาณหลายด้าน ไม่ใช่งานด้านนิเทศการสอนเพียงอย่างเดียว ซึ่งทำให้งบประมาณด้านนิเทศที่ได้รับไม่เพียงพอใช้จ่ายตามความจำเป็น ผู้วิจัยเห็นว่า ควรหางบจากทางอื่น เป็นต้นว่า เงินสนับสนุนจากสมาคมครูและผู้ปกครองนักเรียน

1.4 การเตรียมวัสดุ อุปกรณ์ สำหรับการนิเทศการสอน

ด้านการเตรียมเครื่องมือที่ใช้ในการนิเทศการสอน ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ใช้วิธีการเตรียมเครื่องมือโดยการสร้างเครื่องมือใช้เอง ซึ่งเป็นวิธีการที่ถูกต้อง เพราะจะทำให้ได้เครื่องมือตรงกับความต้องการ สำหรับเครื่องมือการนิเทศการสอนโรงเรียนส่วนใหญ่ใช้แบบบันทึกการนิเทศที่สร้างขึ้นเอง เครื่องมือที่ใช้ในการนิเทศจะแตกต่างกันไปตามกิจกรรมการนิเทศ ซึ่งเครื่องมือที่ดีจะมีลักษณะและรายละเอียดที่เป็นไปตามข้อตกลงระหว่างครูและผู้นิเทศ นอกจากนี้ควรมีการพัฒนาเครื่องมือ และใช้เครื่องมือในการนิเทศการสอนให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายที่กำหนด ดังหลักการการศึกษาที่ เบอร์ตัน และบรัคเนอร์ กล่าวว่า การนิเทศควรจะวิวัฒนาการทั้งด้านเครื่องมือและกลวิธี โดยมีจุดมุ่งหมายและนโยบายที่แน่นอน (Burton and Brueckner, 1955)

ในการจัดเตรียมเครื่องมือการนิเทศการสอน ส่วนใหญ่ให้ครูผู้สอนมีส่วนร่วมในฐานะเป็นผู้เลือกใช้เครื่องมือ ทั้งนี้เพราะในการดำเนินการนิเทศการสอนในโรงเรียนจำเป็นต้องมีเครื่องมือตลอดจนวิธีการ เพื่อช่วยให้การดำเนินการนิเทศของผู้นิเทศ และผู้รับการนิเทศ บรรลุผลสำเร็จ การนำเครื่องมือไปใช้จึงควรมีการพิจารณาเครื่องมือให้เหมาะสมกับสภาพปัจจุบัน ปัญหา ความต้องการของบุคลากรในโรงเรียน ซึ่งสอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2529) ได้เสนอแนะแนวทางการสร้างเครื่องมือและการใช้เครื่องมือว่า การตัดสินใจเลือกใช้เครื่องมือใดให้พิจารณาจากข้อมูลสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการเป็นสำคัญ โดยคำนึงถึงเรื่องกำหนดเนื้อหา กำหนดวัตถุประสงค์ กำหนดรูปแบบ (การใช้งาน) ทดลองใช้เครื่องมือทุกชนิดที่สร้างขึ้นทุกครั้ง และประเมินผลหาทางปรับปรุงหรือพัฒนาเครื่องมือให้มีคุณภาพดียิ่งขึ้น

ปัญหาการเตรียมเครื่องมือในการนิเทศการสอน

เกี่ยวกับปัญหาการเตรียมเครื่องมือที่ใช้ในการนิเทศ ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ บุคลากรในโรงเรียนขาดความรู้ ความสามารถในการสร้างเครื่องมือนิเทศการสอน ผู้วิจัยเห็นว่าสามารถแก้ไขได้โดยเชิญวิทยากรผู้มีความรู้ความสามารถมาให้ความรู้ด้านการสร้างเครื่องมือการนิเทศการสอนได้ หรือจัดส่งบุคลากรไปอบรมตามหน่วยงานที่จัด

1.5 การเตรียมการประเมินผลการนิเทศการสอน

ด้านการเตรียมการประเมินผลการนิเทศการสอน ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ ผู้ช่วยผู้บริหารเป็นผู้ทำหน้าที่ประเมินผลการนิเทศการสอน ซึ่งในความเห็นของผู้วิจัยไม่ควรให้ผู้ช่วยผู้บริหารเป็นผู้ทำหน้าที่ประเมิน เพราะเหตุว่า ผู้ช่วยผู้บริหารเป็นผู้นิเทศการสอน อาจทำให้เกิดอคติเข้าข้างตนเอง การประเมินผลควรประกอบด้วยครูและผู้นิเทศร่วมมือกัน ซึ่งสอดคล้องกับ สุนทร ไคลมี (2529) กล่าวว่า การดำเนินงานด้านการประเมินผลโดยผู้บริหารฝ่ายเดียว การทำงานเช่นนี้มีลักษณะที่ขาดความร่วมมือระหว่างครูกับผู้บริหาร ในการดำเนินงาน น่าจะร่วมกันประเมินผลเพื่อร่วมกันแสวงหาแนวทางแก้ไขปัญหาและอุปสรรคในการทำงาน และพัฒนางานให้มีประสิทธิภาพ

เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินผลการวิจัยพบว่า จัดทำเป็นแบบบันทึกซึ่งสอดคล้องกับ ยาวลักษณ์ สมคะเน (2533) พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่มีการเตรียมเครื่องมือการประเมินผลการนิเทศการสอน เป็นแบบบันทึก

โรงเรียนส่วนใหญ่จัดมีการประเมินผลเมื่อสิ้นภาคเรียนแต่ละภาค ซึ่งผู้วิจัยมีความเห็นว่า ควรมีการประเมินผลหลังการนิเทศเป็นระยะ ๆ เพื่อที่จะให้ทุกฝ่ายได้ทราบถึงการปฏิบัติงานว่าได้ผลแค่ไหน เพียงไร บรรลุวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่กำหนดไว้หรือไม่ มีปัญหาหรืออุปสรรคอย่างไร เพื่อเป็นข้อมูลประกอบในการพิจารณาหาทางร่วมมือกันปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น

ครูผู้สอนมีส่วนร่วมในการประเมินผลในฐานะเป็นผู้ให้ข้อมูลสภาพปัจจุบัน ปัญหา ซึ่งมีส่วนช่วยให้การเตรียมการประเมินผลนั้นได้ข้อมูลที่ชัดเจนถูกต้อง และสามารถใช้เป็นส่วนประกอบในการตัดสินใจดำเนินการนิเทศ

ปัญหาการเตรียมการประเมินผลการนิเทศการสอน

เกี่ยวกับปัญหาในการเตรียมการประเมินผลการนิเทศการสอน ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่บุคลากรขาดความรู้ความเข้าใจในการเตรียมการประเมิน ซึ่งปัญหานี้ผู้วิจัยเห็นว่า เป็นปัญหาที่มีทางแก้ไขได้ โดยการแต่งตั้งคณะกรรมการฝ่ายประเมินผล นิเทศการสอนโดยคณะกรรมการเหล่านี้ มาจากครูสอนวิชาคณิตศาสตร์ ซึ่งมีความรู้ด้านการประเมินผลอยู่บ้าง หากยังไม่มีความรู้ความเข้าใจเรื่องการ

ประเมินผลนิเทศการสอนก็สามารถส่งไปอบรม หรือเชิญวิทยากรมาให้ความรู้แก่บุคลากรคณะนี้จะได้ผลดี เพราะบุคลากรมีความรู้พื้นฐานด้านการวัดผลมาบ้างแล้ว

2. การปฏิบัติกาเรียนการสอน และปัญหา

2.1 เทคนิคการนิเทศการสอนในห้องเรียน

ด้านเทคนิควิธีการนิเทศการสอนในห้องเรียน ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ กำหนดเทคนิควิธีการนิเทศการสอนด้วยการพิจารณาจากสภาพปัจจุบันปัญหาการเรียนการสอน ทั้งนี้เพราะ เทคนิควิธีการปฏิบัติจะช่วยให้งานบรรลุถึงจุดมุ่งหมายและอุดมการณ์ของการนิเทศการสอน คือ แผนงานที่ จัดทำขึ้น เพื่อปรับปรุงการเรียนการสอน และองค์ประกอบทั้งหมด หรือทั้งระบบของการเรียนการสอน ดังนั้น เทคนิคและวิธีการนิเทศการสอน ซึ่งกำหนดโดยพิจารณาจากสภาพปัจจุบันปัญหาการเรียนการสอน จะได้ ข้อมูลที่แสดงถึงสภาพที่เป็นจริงในปัจจุบัน ซึ่งจะนำไปสู่ความต้องการในการแก้ไขปรับปรุงหรือพัฒนา หน่วย ศึกษานิเทศก์ กรมสามัญ (2532) ได้เสนอแนะว่า เทคนิควิธีการนิเทศการสอนในโรงเรียนมีหลายอย่าง โรงเรียนจะนำเทคนิควิธีการใดมาใช้ ควรคำนึงถึงสภาพปัจจุบัน ปัญหาการเรียนการสอนของแต่ละโรงเรียน และ นพพงษ์ บุญจิตราดุลย์ (2521) กล่าวว่า กิจกรรมต่าง ๆ เป็นหัวใจหรืองานที่จะจัดให้มีขึ้นในการนิเทศ การสอน งานนิเทศการศึกษาจะสำเร็จได้ด้วยการจัดกิจกรรมขึ้นให้เป็นระเบียบ ถูกต้องตามโปรแกรม

สำหรับเทคนิคการนิเทศการสอนในห้องเรียน โรงเรียนส่วนใหญ่ใช้เทคนิคการสังเกต การสอน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการสังเกตการสอนนั้นสามารถใช้สังเกตได้ในทุกเรื่อง ตั้งแต่ พฤติกรรมของครูผู้ สอน พฤติกรรมของนักเรียน บรรยากาศในห้องเรียน การใช้สื่อและอุปกรณ์การสอน หรือทั้งระบบของการ เรียนการสอน การสังเกตการสอนจะทำให้ผู้นิเทศได้ทราบปัญหาของครูและสิ่งที่ดีที่เกิดขึ้น ทำให้สามารถตัด สิ้นใจในการจัดอบรมและปรับปรุงได้

การปฏิบัติกาเรียนการสอนโดยการสังเกตการสอน ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่จัดให้มีกาเรียนการสอนโดยการสังเกตการสอน ซึ่งผู้วิจัยมีความเห็นว่า เหมาะสม ทั้งนี้เพราะการ สังเกตเป็นกิจกรรมที่ผู้นิเทศ ทำการสังเกตการกระทำของสมาชิกในกลุ่มอย่างมีระบบ และเทคนิควิธีการ สังเกตนั้นมีหลายวิธี ขึ้นอยู่กับจุดประสงค์ที่ตั้งไว้ (Ben M. Harris, 1963) การสังเกตการสอน โรงเรียนส่วนใหญ่ สังเกตการสอนในเรื่อง บรรยากาศในห้องเรียน การสังเกตการสอนในเรื่องนี้จะทำให้ผู้นิเทศทราบปัญหา ของครู นักเรียนและสิ่งที่เกิดขึ้นในห้องเรียนได้ชัดเจนทุกเรื่อง ส่วนในการให้ข้อมูลป้อนกลับของการสังเกต การสอน ผู้นิเทศใช้วิธีการพูดคุยกันหลังการสังเกตการสอน ซึ่งลักษณะเช่นนี้จะเกิดความเป็นกันเองระหว่างผู้ นิเทศกับผู้รับการนิเทศ สามารถพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันได้โดยตรงไปตรงมา ซึ่งตรงกับ หลักการการนิเทศการศึกษาที่ถือหลักการปฏิบัติตามลักษณะประชาธิปไตย คือ ผู้นิเทศวางตนเป็นผู้ร่วมงาน ดำเนินงานโดย ร่วมมือร่วมใจกันปฏิบัติงาน แบ่งงานกันทำ และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นแก่กันและกัน และที่สำคัญในการสังเกตการสอน ผู้สังเกตจะต้องมีทักษะในการสังเกต โดยการใช้เครื่องมือสังเกต ที่มีจุดประสงค์

ในการบันทึกเหตุการณ์ต่าง ๆ เพื่อที่จะนำข้อมูลที่ได้จากการสังเกตวิเคราะห์ข้อดีและข้อบกพร่องแล้วร่วมกันพิจารณาหาทางปรับปรุงแก้ไขหรือพัฒนาให้ดียิ่ง ๆ ขึ้นไป

การปฏิบัติการนิเทศการสอนโดยการทดลองในห้องเรียน ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ไม่ได้จัดการนิเทศการสอนโดยการทดลองในห้องเรียน ทั้งนี้ผู้วิจัยมีความเห็นว่า ในการทดลองนั้นครูมีอิสระในการทดลอง ครูแต่ละคนสามารถทดลองตามความต้องการของตนเมื่อเห็นว่า มีประโยชน์ และในการทดลองนั้นมีข้อที่ควรระวังที่สำคัญ คือ วิธีการใหม่ที่จะทดลองนั้นจะต้องพิจารณาดูแล้วว่า มีประสิทธิภาพดีกว่าของเก่า มิฉะนั้นจะก่อผลเสียต่อการเรียนของนักเรียนภายหลังนักเรียนและผู้ปกครองต้องเข้าใจเหตุผลของการทดลอง และให้ความร่วมมือด้วยดี ประการสุดท้ายคือ ครูไม่ควรตำหนิการทดลองนั้น ๆ ถ้าไม่ประสบผลสำเร็จ เพราะทดลองอาจจะไม่ประสบผลสำเร็จก็ได้ จากข้อจำกัดดังกล่าว จึงทำให้การนิเทศการสอนโดยการทดลองไม่ได้รับการยอมรับให้นำไปนิเทศการสอน ทั้งที่ตามหลักการการทดลองในห้องเรียน ของไมเนอร์ (Minor, 1961) กล่าวว่า ในการทดลองนั้นครูจะได้พัฒนาเทคนิควิธีการ และวัสดุเพื่อใช้ในการสอนใหม่ ๆ การทดลองนี้ยังช่วยประเมินผลงานของนักเรียนและประสิทธิภาพการทำงานของครู อย่างไรก็ตามผู้วิจัยเชื่อว่าอีกไม่นานการทดลองในชั้นเรียนคงเป็นที่แพร่หลาย

การปฏิบัติการนิเทศการสอน โดยการเยี่ยมชั้นเรียน ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ไม่ได้จัดการนิเทศการสอนโดยการเยี่ยมชั้นเรียน ซึ่งผู้วิจัยมีความเห็นว่า ผู้นิเทศอาจมีภาระหน้าที่ด้านอื่นมากจึงไม่มีเวลาเยี่ยมชั้นเรียน เพราะการเยี่ยมชั้นเรียนนั้นมีค่าใช้จ่ายเพียงแต่เดินทางไปดูห้องเรียนว่าครูสอนหรือไม่สอนแล้วผ่านไป แต่ต้องมีจุดหมายสำหรับการเยี่ยมชั้นเรียน ต้องอภิปรายการสอนเพื่อปรับปรุงการสอน แลกเปลี่ยนความคิดเห็นต่อกัน จึงจะทำให้การเยี่ยมชั้นเรียนได้ผลดีสมตามจุดหมาย

การปฏิบัติการนิเทศการสอนโดยการสาธิตการสอน ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ไม่ได้จัดการนิเทศการสอนโดยการสาธิตการสอน ทั้งนี้อาจสืบเนื่องมาจากการจัดสาธิตการสอนแต่ละครั้งจะต้องเตรียมความพร้อมหลายประการ เพื่อให้สมบูรณ์มากที่สุด วิทยากรผู้สาธิตจะต้องเป็นที่เชื่อถือของครูจริง ๆ การสาธิตการสอนจึงจะได้ผล ซึ่งข้อจำกัดดังกล่าวทำให้จัดการสาธิตการสอนไม่ได้ ซึ่งสอดคล้องกับไมเนอร์ (1961) กล่าวถึงข้อจำกัดของการสาธิตการสอนว่า การพัฒนาการสอนต้องใช้เวลาในการสาธิตนาน ผู้นิเทศบางคนไม่สามารถสาธิตการสอนที่ดีได้ และครูที่สอนดีหลายคนอาจไม่ชอบการแสดงการสอน หรือช่วยให้ผู้นิเทศการสอนทำการสาธิตการสอน

2.2 เทคนิคการนิเทศการสอนนอกห้องเรียน

เกี่ยวกับเทคนิคการนิเทศการสอนนอกห้องเรียน ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ใช้เทคนิคการปรึกษาหารือ

การปฏิบัติการนิเทศการสอนโดยการปรึกษาหารือ ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่จัดการนิเทศการสอนโดยการปรึกษาหารือ ในลักษณะให้คำปรึกษาเป็นรายบุคคล ในเรื่องปัญหาการ

เรียนการสอน ซึ่งหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา (2532) ได้เสนอแนะไว้ว่า ผู้นิเทศมักจะใช้เทคนิคการให้คำปรึกษาหลังจากที่ทราบข้อมูลหรือปัญหาจากครูแล้ว ซึ่งอาจจะให้คำปรึกษาเป็นรายบุคคล หรือรายกลุ่มย่อยก็ได้ เพื่อให้คำปรึกษาแนะนำที่เป็นประโยชน์ต่อการแก้ปัญหา และปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนของครู การให้คำปรึกษาแนะนำรายบุคคลอาจจะทำหลังจากการสังเกตการสอน หรือตามความต้องการของผู้มาปรึกษาหารือ อาจจะเป็นเรื่องปัญหาส่วนตัว หรือปัญหาทางวิชาชีพก็ได้ ส่วนการให้คำปรึกษาแนะนำเป็นรายกลุ่มก็ควรจะเป็นเรื่องในลักษณะดังกล่าวมาแล้ว และเป็นเรื่องที่มีผู้สนใจร่วมกันหลายฝ่าย และจำนวนผู้สนใจในปัญหานั้น ๆ ก็ไม่ควรจะเป็นกลุ่มใหญ่เกินไป เพราะจะไม่สะดวกในการให้คำปรึกษา ในทัศนะของผู้วิจัยเห็นว่า ที่ผู้นิเทศใช้เทคนิคนี้อาจเป็นเพราะเป็นการสะดวก มีการพูดคุยกันอย่างเป็นกันเอง ทำให้เกิดสัมพันธภาพที่ดีต่อกันแต่ถ้าให้คำปรึกษาแต่เรื่องอื่น ๆ ที่ไม่ใช่ด้านการเรียนการสอนแก่ครูก็จะทำให้การนิเทศการสอนยังไม่บรรลุเป้าหมาย

การปฏิบัติการนิเทศการสอนโดยการประชุมอภิปราย ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่จัดนิเทศการสอนโดยการประชุมอภิปราย ในลักษณะประชุมประจำเดือน ในเรื่อง การจัดทำตารางสอน ซึ่งจากผลการวิจัยของผู้วิจัยพบว่า ผู้นิเทศและครูผู้สอนมีคาบสอนมาก มีผลทำให้การจัดตารางสอนไม่สามารถจัดการให้เอื้อต่อการนิเทศการสอนของผู้นิเทศได้ อันส่งผลให้การนิเทศอาจไม่ประสบผลสำเร็จ จึงต้องมีการจัดประชุมชี้แจงหรืออภิปรายให้เข้าใจก่อน ซึ่ง พันธ์ หันนาคินทร์ (2524) เสนอแนะว่า การนิเทศการสอนโดยการจัดประชุมชี้แจงหรืออภิปราย สามารถชี้แจงหรืออภิปรายเกี่ยวกับปัญหาต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการเรียนการสอน

การปฏิบัติการนิเทศการสอนโดยการประชุมเชิงปฏิบัติการ ผลการวิจัยพบว่า มีการจัดนิเทศการสอนโดยการประชุมเชิงปฏิบัติการ โรงเรียนส่วนใหญ่จัดในลักษณะให้โรงเรียนดำเนินการเอง โดยจัดประชุมเชิงปฏิบัติการในเรื่อง การจัดทำแผนการสอนโครงการสอน ทั้งนี้อาจสืบเนื่องมาจากการพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามนโยบายคุณภาพการศึกษา ของกรมสามัญศึกษา ที่มุ่งเน้นให้ครู-อาจารย์มีความรู้ในเทคนิค ทักษะ และวิทยาการใหม่ ๆ ในการจัดการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป โดยให้ส่วนหนึ่งเป็นการพัฒนาผลงานทางวิชาการ จัดให้ครูทุกคนจัดทำแผนการสอน โดยเน้นกระบวนการ ฉะนั้นการประชุมเชิงปฏิบัติการจึงดูเหมาะสมเพื่อทำแผนการสอน ดังที่ พันธ์ หันนาคินทร์ (2524) กล่าวว่า การนิเทศการสอนโดยการประชุมเชิงปฏิบัติการทำได้ในเรื่องเกี่ยวกับการเรียนการสอนและวัดผล โดยเฉพาะระยะก่อนเปิดภาคเรียน เช่น ช่วยกันทำโครงการสอน แผนการสอน การวิเคราะห์หลักสูตรออกมาในรูปจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม เป็นต้น

การปฏิบัติการนิเทศการสอน โดยการศึกษาออกสถานที่ ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่จัดการศึกษาออกสถานที่ โดยมี การคัดเลือกครูผู้สอนไปศึกษาสถานที่ ในเรื่องเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน การนิเทศการสอน โดยการจัดการศึกษาออกสถานที่ ไม่สามารถจัดได้บ่อยนัก และไม่สามารถจะให้ครูไปทั้งหมดโรงเรียน เพราะการศึกษาออกสถานที่จะต้องอาศัยปัจจัย หลายอย่าง เช่น เวลา ค่าใช้จ่าย

ในการเดินทาง ฉะนั้นจึงควรคัดเลือกครูที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับเรื่องนั้น ๆ ไปศึกษานอกสถานที่ สถานที่ที่ไปศึกษาอาจเป็นโรงเรียนที่มีการจัดการเรียนการสอนดีเด่น ถึงจะได้ประโยชน์อย่างเต็มที่ ดังที่ ไพฑูรย์ สินลารัตน์ (2524) กล่าวไว้ว่า การศึกษาออกสถานที่หรือการดูงานที่เน้นที่สังคม ชุมชน และสภาพจริงของสถานที่ การเห็นปัญหา เห็นสภาพ และรู้จักสภาพแวดล้อมของงานเหล่านั้น การดูงานเจาะจงในแนวกว้างแต่ละเอียดเรื่องไม่ใช่เวลามากนัก

การปฏิบัติการนิเทศการสอน โดยการจัดมุมหนังสือหรือห้องสมุดเฉพาะวิชา ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่จัดมุมหนังสือห้องสมุดเฉพาะวิชาไว้ในห้องพักครู หรือห้องประจำ ทมวดวิชา ทั้งนี้เพื่อกระตุ้นให้ครูได้อ่านหนังสือมากขึ้น การจัดมุมหนังสือหรือห้องสมุดเฉพาะถือเป็นการนิเทศโดยอ้อมเป็นการนิเทศการสอนที่ครูสามารถหาความรู้เพิ่มเติมจากการอ่านเอกสารหรือคู่มือ ดังที่ บรรเทา กิตติศักดิ์ (2524) กล่าวว่า การนิเทศการศึกษาอาจทำได้ 2 ทาง คือ การนิเทศโดยตรง เป็นงานที่ผู้นิเทศปฏิบัติงานโดยตรงต่อครู หรือปฏิบัติร่วมกับครู การนิเทศทางอ้อมเป็นงานที่ผู้นิเทศไม่จำเป็นต้องปฏิบัติงานโดยตรงต่อครู แต่เป็นการนิเทศที่ครูได้รับข่าวสาร และเอกสารต่าง ๆ ดังนั้น การจัดมุมหนังสือหรือห้องสมุดเฉพาะจึงเป็นการนิเทศการสอนที่ดีวิธีหนึ่ง

การปฏิบัติการนิเทศการสอน โดยการจัดป้ายนิเทศและนิทรรศการ ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่จัดป้ายนิเทศและนิทรรศการ โดยมีจุดประสงค์เพื่อเป็นการแสดงผลงานใน โอกาสต่าง ๆ เพื่อเป็นการกระตุ้นให้เกิดกำลังใจในการปฏิบัติงาน การจัดป้ายนิเทศมีคุณค่ามาก จุดมุ่งหมายในการจัดเพื่อให้บุคลากรได้ทราบว่า มีอะไรน่าสนใจในขณะนั้น ซึ่งอาจเป็นแผนงานโครงการใหม่ ๆ วัสดุ อุปกรณ์ใหม่ ๆ หรืออาจใช้การประกวด การแข่งขันในด้านต่าง ๆ เป็นการกระตุ้นให้ครูกระตือรือร้นในการปฏิบัติงาน การจัดนิทรรศการจะเกิดผลดีมาก ถ้ามีกิจกรรมอื่น ๆ เสริมด้วยเพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วม (Ben M. Harris, 1985)

ปัญหาการใช้เทคนิควิธีการนิเทศการสอน ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่มีปัญหาการใช้เทคนิควิธีการนิเทศการสอน คือ ขาดสื่อและเครื่องมือที่จะใช้ประกอบการนิเทศ ปัญหาที่ผู้วิจัยเห็นว่า เป็นปัญหาที่สามารถแก้ไขได้ โดยให้ผู้นิเทศได้มีโอกาสผลิตสื่อต่าง ๆ ด้วยตนเอง เป็นวิธีที่สะดวก ประหยัด และยังใช้ได้ตรงตามวัตถุประสงค์ของผู้นิเทศอีกด้วย แต่การสร้างเครื่องมือได้นั้น ต้องมีทักษะ มีเวลาพอในการสร้าง ดังนั้นจึงต้องมีการขอไปยังต้นสังกัด หรือสถานที่ราชการอื่น ๆ จัดหาวิทยากรมาให้การอบรมหรือฝึกทำ จึงจะเกิดประโยชน์อย่างแท้จริง

ส่วนปัญหาเกี่ยวกับเทคนิควิธีการนิเทศการสอนในห้องเรียน ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศขาดความรู้ความเข้าใจในการนิเทศการสอนอย่างถูกต้อง ปัญหาเช่นนี้จะเห็นเหตุให้การดำเนินการนิเทศไม่ประสบผลสำเร็จตามที่กำหนดจุดมุ่งหมาย และอุดมการณ์ของการนิเทศไว้ ซึ่ง วิจิตร (ธีระกุล) วรุตบางกูร, กาญจนา ศรีภาพสินธุ์ และ สุพิชญา ธีระกุล (2520) กล่าวว่า หัวใจของความสำเร็จในการปรับปรุงคุณภาพการศึกษาอยู่ที่การสอนและวิธี ซึ่งจะต้องปรับปรุงโดยใช้

กระบวนการวิธีการและเทคนิคเฉพาะอย่าง เทคนิคในการนิเทศการสอนเป็นสิ่งจำเป็นและสำคัญ ผู้นิเทศทุกคนจะต้องรู้ เข้าใจ และใช้เทคนิคถูกต้อง วิธีการปฏิบัติจะช่วยให้งาน บรรลุจุดมุ่งหมายและอุดมการณ์ของการนิเทศ

ส่วนปัญหาเกี่ยวกับเทคนิควิธีการนิเทศการสอนนอกห้องเรียน ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ขาดความต่อเนื่องในการดำเนินการนิเทศการสอน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ นิวัตร นาคะเวช (2528) เกี่ยวกับบุคลากรผู้รับการนิเทศ คือ การไม่ได้รับการนิเทศอย่างจริงจัง และต่อเนื่อง สาเหตุดังกล่าวเกิดจากการจำกัดด้านบุคลากรการนิเทศ ด้านงบประมาณ ด้านเวลา การนิเทศวิธีการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพนั้น ถ้าได้ติดตามผลทุกระยะ และทุกลำดับขั้นตอนของการทำงาน ซึ่งปัญหาในข้อนี้ผู้วิจัยเห็นว่าสามารถขจัดได้ด้วยการติดตามผลของการดำเนินงานทุกระยะจะช่วยให้การทำงานมีประสิทธิภาพมากขึ้น ดังเช่น ชารี มณีศรี (2523) กล่าวว่า การทำงานจะประสบผลและมีวิธีการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพถ้าได้ติดตามผลทุก ๆ ระยะ และทุกขั้นตอนของการทำงาน

2.3 การส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินการนิเทศการสอน และปัญหา

ด้านการส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินการนิเทศการสอน ผลการวิจัยพบว่าโรงเรียนส่วนใหญ่มีการส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินการนิเทศการสอน ด้วยการจัดอบรมและเชิญวิทยากรมาให้ความรู้เรื่องนิเทศการสอน ซึ่งนับว่าเป็นวิธีการส่งเสริมและสนับสนุนที่ดีวิธีหนึ่ง เพราะการจัดอบรมจะเป็นการเพิ่มพูนความรู้ ความสามารถให้แก่บุคลากร ส่งเสริมให้บุคลากรมีความก้าวหน้าทางอาชีพ ดังที่ วรวิมล วัชรกิจโกศล (2530) ได้สรุปงานนิเทศการศึกษาไว้เป็นหมวดหมู่ในงานด้านพัฒนาบุคลากร ได้แก่ การอบรม ประชุมสัมมนา เพื่อส่งเสริมความรู้แก่บุคลากร การอบรมสามารถทำได้ 2 ลักษณะ คือ โรงเรียนจัดการอบรม และเชิญวิทยากรมาให้ความรู้ หรือจัดส่ง บุคลากรเข้ารับการอบรมกับหน่วยงานต่าง ๆ เมื่อมีโอกาสและกำลังพอ

ส่วนการสนับสนุนด้านวัสดุ อุปกรณ์สื่อการเตรียมและแหล่งวิชาการ ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ให้ครูผู้สอนจัดหาเอง นับเป็นวิธีการที่ดี เนื่องจากจะทำให้ได้วัสดุ อุปกรณ์ สื่อการเรียนและแหล่งวิชาการ ตรงตามที่ครูผู้สอนต้องการ และเป็นการส่งเสริมให้ครูรู้จักการเลือกวัสดุ อุปกรณ์ สื่อการเรียนด้วย ซึ่งสอดคล้องกับ พิมพีใจ นิตาวัฒน์นันท์ (2532) ว่าการที่ครูจัดหาวัสดุอุปกรณ์ สื่อการเรียนด้วยตนเอง จะเป็นการส่งเสริมให้ครูรู้จักเลือกวัสดุอุปกรณ์ และจัดหาสื่อการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับรายวิชาในหมวดไม่ว่าจากการจัดซื้อหรือจัดทำก็ตาม

ด้านปัญหาการส่งเสริมและสนับสนุนการนิเทศการสอน ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ขาดการประชุมปรึกษาหารืออย่างต่อเนื่องในการนิเทศการสอน ทั้งนี้อาจสืบเนื่องมาจากการประชุมปรึกษาหารือมักจะมุ่งเน้นในการชี้แจงทำความเข้าใจเกี่ยวกับแนวปฏิบัติต่างๆ ของโรงเรียน ซึ่ง วนิดา เสรีเศรษฐ์ (2520) กล่าวว่า การทำงานที่ขาดการพบปะพูดคุย ปรึกษาหารือหรือขาดการประชุมงาน จะทำ

ให้ขวัญกำลังใจตกต่ำ การประชุมหรือชุมนุมพูดคุยปรึกษาหารือ กันเป็นประจำ จะทำให้กำลังใจดี มีประสิทธิภาพในการทำงาน

3. การติดตามการดำเนินการนิเทศการสอน และปัญหา

โรงเรียนส่วนใหญ่ติดตามการดำเนินการนิเทศการสอน ด้วยวิธีการประชุมปรึกษาหารือ และใช้วิธีการชี้แจงข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการดำเนินการนิเทศการสอนแก่คณะครู โดยการประชุมคณะครูทั้งโรงเรียนเพื่อชี้แจง ทั้งนี้เพราะต้องการทราบผลการดำเนินการ ว่าเป็นไปตามที่ กำหนดไว้หรือไม่ มีอุปสรรคในการดำเนินการอย่างไร ต้องการความช่วยเหลือสนับสนุนในเรื่องใด จึงต้องมีการประชุมปรึกษาหารือซึ่ง วไลรัตน์ บุญสวัสดิ์ (2530) กล่าวว่า ลักษณะการประชุม ปรึกษาเป็นการพบปะหรือกันระหว่างบุคคลตั้งแต่ 2 คน ขึ้นไป มีปัญหาหรือเรื่องที่จะปรึกษาและหาทางแก้ร่วมกัน มีการแลกเปลี่ยนความรู้ความคิดซึ่งกันและกันและมีวัตถุประสงค์สอดคล้องกันเพื่อพิจารณาหาทางแก้ไขร่วมกันให้ได้มากที่สุดแนวทางแก้ปัญหาคือดีที่สุดเพื่อนำมาปฏิบัติ การประชุมปรึกษาหารือและทบทวนการทำงานที่ผ่านมาหรือกำลังดำเนินการอยู่ในปัจจุบัน โดยเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานได้แสดงความคิดเห็น ความรู้สึกในการปฏิบัติของตนเอง ว่าได้ผลมากน้อยเพียงใด มีปัญหาอะไรบ้าง พร้อมทั้งช่วยกันคิดหาแนวทางที่จะแก้ปัญหาในการปฏิบัติงานร่วมกัน

ด้านปัญหาการติดตามการดำเนินการนิเทศการสอน ผลการวิจัยพบว่า ผู้นิเทศมีเวลาสำหรับการติดตามน้อย ทั้งนี้จากผลการวิจัยของผู้วิจัยพบว่า ผู้นิเทศได้แก่ ผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายวิชาการ ซึ่งเป็นผู้ดำเนินการจัดการเกี่ยวกับเรื่องการเรียนการสอนในโรงเรียนทั้งหมด ทำให้มีภาระกิจในหน้าที่มาก จึงไม่มีเวลาในการติดตามการดำเนินการนิเทศการสอน ซึ่ง สมาน อัครภูมิ (2532) กล่าวว่า การดำเนินงานที่มีแผนปฏิบัติที่ดีอย่างเดียวยังคงไม่มีความสมบูรณ์พอ หากไม่มีวิธีการติดตามและประเมินผลอย่างมีประสิทธิภาพ มีผลสรุปและจัดทำรายงานการปฏิบัติงานในแต่ละปีที่สามารถนำมาใช้เป็นข้อมูลและเอกสารอ้างอิงในการปฏิบัติต่อไป

4. การประเมินผลการดำเนินการนิเทศการสอน และปัญหา

การประเมินผลการเตรียมการนิเทศการสอนในโรงเรียน ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ประเมินผลการนิเทศการสอน เพื่อรวบรวมข้อมูลไว้สำหรับวางแผนการดำเนินการในครั้งต่อไป และประเมินผลการเตรียมการนิเทศการสอน ด้วยวิธีการประชุมปรึกษาหารือ ในเรื่องบุคลากรผู้มีส่วนร่วมในการนิเทศการสอน ซึ่งผู้วิจัยมีความเห็นว่า วิธีการประชุมปรึกษาหารือ เป็นวิธีการประเมินที่เหมาะสม ตรงกับ สังกูทรานันท์ (2530) เสนอแนะว่าการประเมินผลในรูปแบบของการจัดประชุมอาจดำเนินการได้ในลักษณะของการประชุมปรึกษาหารือ การสัมมนาสภาพของการปฏิบัติงาน การประชุมอภิปรายปัญหาร่วมกันเพื่อหาข้อเสนอนะในการปรับปรุงการปฏิบัติงาน นอกจากนี้ ยังได้เสนอแนะหัวข้อของการประชุมเพื่อประเมินผลการนิเทศนั้น ควรประกอบด้วยหัวข้อใดหัวข้อหนึ่ง หรือหลาย ๆ หัวข้อในเรื่องลักษณะหรือสภาพปัจจุบันของการ

ปฏิบัติงาน ลักษณะหรือสภาพการณ์ที่เป็นปัญหาหรืออุปสรรค ลักษณะความต้องการของผู้ปฏิบัติงาน แนวทางในการแก้ปัญหาการปฏิบัติงาน การวางแผนปฏิบัติงานในช่วงเวลาต่อไป ผู้วิจัยมีความเห็นว่าการประชุมอภิปรายปัญหาร่วมกันนั้น ผลที่ได้จากการประชุมอภิปรายเรื่องการปฏิบัติงานนิเทศการสอน สามารถนำไปเป็นเครื่องชี้แนะในการปรับปรุง หรือการปฏิบัติการนิเทศการสอนในครั้งต่อไปได้ หากโรงเรียนได้กำหนดหัวข้อของการประชุมอภิปรายไว้ชัดเจน และคณะครูและผู้นิเทศร่วมกันประชุมอภิปรายอย่างจริงจังในฐานะผู้ร่วมวิชาชีพ การจัดการนิเทศการสอนก็จะมีประสิทธิภาพยิ่ง ๆ ขึ้นไป

สำหรับการประเมินผลการปฏิบัติการนิเทศการสอน ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ทราบผลสำเร็จการปฏิบัติการนิเทศการสอน โดยวิธีการสังเกตการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการสอนของครู หลังจากได้รับการนิเทศการสอน ทั้งนี้เพราะการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการสอนของครู จะทำให้ทราบว่าเมื่อครูได้รับการนิเทศแล้ว เปลี่ยนแปลงปรับปรุงพฤติกรรมตามข้อตกลงหรือคำแนะนำของผู้นิเทศหรือไม่ ซึ่งสอดคล้องกัน โกวิท ปวาลพฤษ์ (2532) กล่าวว่า ผลสำเร็จของระบบการนิเทศต้องตรวจสอบและบันทึกไว้เสมอ เพื่อให้มั่นใจว่าเกิดผลได้จริง การตรวจสอบจัดทำได้โดยการบันทึก สังเกตพฤติกรรมต่าง ๆ ของผู้รับการนิเทศ

ช่วงเวลาที่มีการประเมินผล ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ประเมินผลเมื่อสิ้นสุดโครงการหรือแผนปฏิบัติการ ซึ่งการประเมินผล ชารี มณีศรี (2523) กล่าวว่า การประเมินผลควรจะทำติดต่อกันไปเรื่อย ๆ จะได้ผลที่เที่ยงตรงดี หากมีข้อบกพร่องจะได้หาทางแก้ไขปรับปรุงได้ทันที่ ในการประเมินผลการปฏิบัติการนิเทศการสอนก็เช่นกัน ควรจัดให้มีการประเมินผลทุกระยะตั้งแต่ก่อนดำเนินการระหว่างดำเนินการและเมื่อสิ้นสุดโครงการ

นอกจากนี้โรงเรียนส่วนใหญ่ได้จัดให้ครูผู้สอนมีส่วนร่วมในการปรับปรุงการดำเนินการนิเทศการสอน ในลักษณะร่วมประชุมอภิปรายในข้อเสนอแนะปรับปรุง ทั้งนี้เพราะการจัดการ นิเทศการสอนในโรงเรียน มีจุดมุ่งหมายเพื่อการแก้ไขปรับปรุงพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของครูให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยความร่วมมือระหว่างผู้นิเทศและครูผู้สอน ดังนั้นการที่ให้ทุกคนประเมินงานของตนเอง โดยอาศัยข้อมูลจากการปฏิบัติงานของตนเองมาตัดสินว่าตนควรเลือกปฏิบัติอย่างไร ที่จะทำให้ผลงานของตนเองดีขึ้น ซึ่งลำดวน เรือนริน (2532) กล่าวว่า ผลที่ได้จากการประชุมอภิปรายเรื่องการปฏิบัติงานนิเทศการสอน สามารถจะนำไปเป็นเครื่องชี้แนะในการปรับปรุง หรือการปฏิบัติการนิเทศการสอนในครั้งต่อไปได้ หากโรงเรียนได้กำหนดหัวข้อของการประชุมอภิปรายไว้ชัดเจน และคณะครูผู้นิเทศร่วมประชุมอภิปรายอย่างจริงจังในฐานะผู้ร่วมวิชาชีพ การจัดการนิเทศการสอนก็จะมีประสิทธิภาพยิ่ง ๆ ขึ้นไป

ปัญหาการประเมินผลการดำเนินการนิเทศการสอน ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ขาดเครื่องมือในการประเมินที่เชื่อถือได้ และผู้มีส่วนร่วมในการประเมินขาดความรู้ความเข้าใจในการใช้เครื่องมือ ทั้งนี้สืบเนื่องมาจากเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินมีหลายชนิด และไม่มีเครื่องมือชนิดใดที่ประเมินได้สมบูรณ์แบบ สดแต่ผู้ประเมินจะเลือกให้เหมาะสม (นิพนธ์ กินาวงศ์, 2523) ซึ่ง วไลรัตน์ บุญสวัสดิ์ (2530) กล่าว

ว่า ในการประเมินผลโครงการนิเทศควรถูกกำหนดและใช้เทคนิคในการประเมินผลไว้อย่างกว้างขวาง พอที่ทุกคนจะสามารถนำไปใช้ และสามารถดัดแปลงให้เหมาะสมกับสภาพการปฏิบัติของตน เช่น ควรมีกรรมการที่เครื่องมือประเมินผลแบบต่าง ๆ เพื่อให้ครูได้เลือกปฏิบัติตามที่เห็นสมควร

ส่วนปัญหาการปรับปรุงการนิเทศการสอน ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่มีปัญหา คือ ครูไม่เห็นความสำคัญและประโยชน์ของข้อมูลป้อนกลับที่ได้รับ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะบุคลากรขาดความกระตือรือร้น และมีส่วนร่วมในการดำเนินการนิเทศน้อยมาก และการดำเนินการนิเทศ ไม่เป็นระบบและต่อเนื่อง (ลำดวน เรือนริน, 2531) ในปัญหานี้ ผู้วิจัยเห็นว่าควรต้องให้ผู้บริหารหรือผู้นิเทศกำกับดูแล เสริมแรง และเป็นตัวแบบที่ดี และติดตามกำกับให้เห็นประโยชน์ของข้อมูลป้อนกลับนำข้อมูลป้อนกลับไปใช้ เพื่อปรับปรุงงานหรือโครงการต่าง ๆ ในโอกาสต่อไป ซึ่ง นิพนธ์ ไทยพานิช (2532) กล่าวว่า การให้ข้อมูลป้อนกลับ ถือว่าเป็นปัจจัยสำคัญยิ่งที่ต้องขึ้นอยู่กับผู้นิเทศที่จะใช้เทคนิคการให้ข้อมูลป้อนกลับ เพื่อให้ความช่วยเหลือครูได้เห็นภาพที่แท้จริงเกี่ยวกับพฤติกรรมการสอนของเขา สำหรับนำไปพิจารณาเพื่อปรับปรุงพฤติกรรม การสอน และประสิทธิภาพในการสอนของเขาในอนาคต

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยเรื่อง การศึกษาสภาพและปัญหาการดำเนินการนิเทศการสอนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 6 ผู้วิจัยขอเสนอแนะดังนี้

ข้อเสนอแนะสำหรับกรมสามัญศึกษา

1. ควรส่งเสริมให้โรงเรียนเห็นประโยชน์และความสำคัญของการนิเทศการสอน และดำเนินการนิเทศการสอนในโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง
2. ควรสนับสนุน จัดให้มีการพัฒนาบุคลากรผู้มีส่วนร่วมในการนิเทศการสอน ให้มีความรู้ความสามารถ และทักษะในการดำเนินการนิเทศการสอน ในโรงเรียนมากขึ้น
3. ควรมีการจัดอบรมให้ความรู้ด้านการนิเทศการศึกษา การนิเทศการสอนและการนิเทศด้านอื่น ๆ แก่ผู้ให้และผู้รับการนิเทศ

ข้อเสนอแนะสำหรับหน่วยศึกษานิเทศก์

1. ควรมีการส่งเสริมสนับสนุนโรงเรียนด้วยการจัดประชุมอบรมให้ความรู้แก่บุคลากรในโรงเรียน ให้มีความสามารถดำเนินการนิเทศการสอนในโรงเรียนมากขึ้น
2. ควรมีการเผยแพร่เอกสารนิเทศการสอน ให้โรงเรียนนำไปเป็นคู่มือในการปฏิบัติการสอนมากขึ้น

3. ควรจัดสร้างสื่อและเครื่องมือนิเทศการสอนบริการแก่โรงเรียน

ข้อเสนอแนะสำหรับโรงเรียน

1. ควรส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการดำเนินการนิเทศการสอน
2. ควรจัดให้มีการประชุมอบรมให้ความรู้แก่บุคลากรให้มีความสามารถดำเนินการนิเทศการสอนในห้องเรียนมากขึ้น
3. ควรจัดให้มีการดำเนินการนิเทศการสอนในโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาการดำเนินการนิเทศการสอนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในเขตการศึกษาอื่น ๆ
2. ควรศึกษาการดำเนินการ สังกัดการสอนในโรงเรียนมัธยมศึกษาดีเด่น